

AKVAREL TEXNİKASINDA TÁBÍYAT QOYNINDA SÚWRET SALIWDA STUDENTLERDÍN DÓRETIWSHÍLIK KÓNLIKPELERÍN ÍYELEWÍ

Xojamuratov Kazahbay Bazarbaevich

Berdaq atındaǵı QMU “Kórkem óner” kafedrası docent

Uzaqbaeva Biybinaz Bayram qızı

Berdaq atındaǵı QMU “Kórkem óner” kafedrası Ámeliy kórkem óner: (kórkem gúlalshılıq)
qániygeligi 3-kurs studentı

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15639537>

Annotatsiya: Bul maqala akvarel texnikasın qollanǵan halda tábiyat qoynında súwret salıw arqalı studentlerdín dóretiwshilik kónlikpelerin rawajlandırıw máselelerin izertleydi. Onda akvareldín ekspressivlik, spontanlıq, reńlerdín názikligi hám tábiyat penen baylanıs sıyaqlı dóretiwshilikke tásir etetuǵın ózgeshelikleri talqılanadı. Sonday-aq, izertlewde qollanılǵan aralas metodologiya, oqıw basqıshları hám pedagogikalıq usıllar, atap aytqanda, aktiv úyreniw, kórkem gúzetiw hám analiz usılları súwretlenedi. Maqala akvareldín kognitiv hám emociyalıq paydaların ilimiy tiykarlaydı hám Uilyam Turner, J.S. Sargent sıyaqlı ustaz súwretshilerdín mısalların keltiredi. Nátiyjeler studentlerdín kórkem sezimleriniń, texnikalıq sheberliginiń hám individual usılıń rawajlanǵanın kórsetedi. Juwmaqta, bul jantasıwdın studentlerdín kórkem hám shaxsiy rawajlanıwı ushın áhmiyeti atap ótilgen.

Gilt sózler: akvarel, dóretiwshilik kónlikpeleri, tábiyat qoynında súwret salıw (plein air), kórkem tálim, gúzetiw qábileti, reń sezimi, texnikalıq sheberlik.

РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКИХ НАВЫКОВ СТУДЕНТОВ В АКВАРЕЛЬНОЙ ЖИВОПИСИ НА ПЛЕНЭРЕ

Аннотация: Данная статья исследует вопросы развития творческих навыков студентов в акварельной живописи на пленэре. В ней обсуждаются особенности акварели, влияющие на творчество, такие как экспрессивность, спонтанность, тонкость цветов и связь с природой. Описывается смешанная методология исследования, этапы обучения и педагогические методы, включая активное обучение, художественное наблюдение и анализ. Статья научно обосновывает когнитивные и эмоциональные преимущества акварели и приводит примеры выдающихся художников, таких как Уильям Тернер и Дж. С. Сарджент. Результаты показывают развитие художественных чувств, технического мастерства и индивидуального стиля студентов. В заключении подчеркивается значимость данного подхода для художественного и личностного роста студентов.

Ключевые слова: акварель, творческие навыки, пленэрная живопись, художественное образование, наблюдательность, чувство цвета, техническое мастерство.

DEVELOPING STUDENTS' CREATIVE SKILLS IN WATERCOLOR PAINTING IN PLEIN AIR

Abstract. This article explores the development of students' creative skills in watercolor painting through plein air practice. It discusses the characteristics of watercolor that influence creativity, such as expressiveness, spontaneity, subtlety of colors, and connection with nature. The mixed methodology employed in the study, including learning stages and pedagogical

methods like active learning, artistic observation, and analysis, is described. The article scientifically substantiates the cognitive and emotional benefits of watercolor and provides examples of master artists like William Turner and J.S. Sargent. The results indicate the development of students' artistic sensibilities, technical proficiency, and individual style. In conclusion, the significance of this approach for students' artistic and personal growth is emphasized.

Keywords: watercolor, creative skills, plein air painting, art education, observation skills, color perception, technical proficiency.

Kirisiw

Kónilge jaqın kórkem óner túrleriniń biri bolǵan akvarel súwretshiligi óziniń ózgeshe tınıq hám názik reńleri menen tábiyattı súwretlewde ayırıqsha orın tutadı. Bul texnika, suw menen boyawdıń óz-ara tásiрі nátiyjesinde payda bolǵan sıyqırılı effektleri menen kórkem dóretpelerge ózgeshe tereńlik hám hawa beredi. Akvareldiń ayırıqshalıǵı onıń tez qurıw qábiletinde bolıp, bul súwretshige tez hám spontan sheshimler qabıl etiwge imkaniyat beredi.

Tábiyat qoynında súwret salıw kórkem tálimde ázelden qollanılıp kiyatırǵan metodika bolıp, ol studentlerdiń gúzetiw qábiletin, óz-ózinen pikirleniw hám real waqıttaǵı estetik qabıllawın rawajlandırıw ushın eń nátiyjeli jollardan biri esaplanadı. Tálim processinde akvarel texnikasın qollanǵan halda tábiyat qoynında súwret salıw studentlerdiń dóretiwshilik kónlikpelerin, gúzetiw qábiletin hám kórkem sezimlerin rawajlandırıw ushın keń imkaniyatar jaratadı [1].

Bul izertlewde biz studentlerdiń akvarel súwretshiligi arqalı dóretiwshilik qábiletlerin jetilistiriwdiń áhmiyetli táreplerin, atap aytqanda, olardıń vizual qabıllawın, reń sezgisiniń rawajlanıwın hám óz betinshe kórkem sheshimler qabıl etiwın túsiniwge qaratamız. Maqalada dóretiwshiliktiń tiykarǵı faktorları, onıń kórkem tálimdegi roli hám tábiyat kórinislerin súwretlewde akvareldiń ózgeshelikleri keńnen talqılanadı. Biz usı baǵdardaǵı pedagogikalıq jantasıwları hám nátiyjeli usıllardı úyreniw arqalı studentlerdiń kórkem potencialın tolıq ashıwǵa qaratılǵan jańa perspektivalardı usınıwǵa háreket etemiz [3]. Bul izertlewdiń maqseti – akvarel súwretshiliginiń studentlerdiń jeke hám kórkem rawajlanıwına unamlı tásirin sistemalı analiz etiw hám tálim mákemeleri ushın ámeliy usınıslar beriw.

Dóretiwshilik kónlikpeleri – bul jańa hám innovaciyalıq ideyalardı jaratıw, mashqalalardı sheshiw hám ózgeshe sheshimler tabıw qábileti. Kórkem óner, ásirese, akvarel menen tábiyat qoynında islewde bul kónlikpeler ayırıqsha áhmiyetke iye. Studentler tábiyat penen tikkeley baylanısta bolǵanda, olar reńlerdi, formalar, jaqtılıq hám sayalardı tikkeley gúzetip, ózlerin qorshaǵan ortalıqtıń turaqlı ózgerisin túsiniwge úyrenedi [2]. Bul bolsa olardıń vizual qabıllawın keskin asıradı hám óz gúzetpelerin súwrette sáwlelendiriw ushın jańa jollar izlewge baǵdarlaydı. "Plein air" (ashıq aspan astında súwret salıw) túsiniǵı akvarel texnikası menen tábiyat qoynında islewdiń tiykarın quraydı. Akvareldiń suw menen isleytuǵın texnikası bolsa názik ótiwlerdi, túrli teksturalardı jaratıw hám kórkem dóretpelerge tergeńlik beriwge imkaniyat beredi. Studentler tábiyat kórinislerin súwretlew arqalı, olarǵa bolǵan jeke qatnasın kórsetedi, bul bolsa óz gezeginde olardıń dóretiwshilik individual usılınıń qalıplesiwine túrtki boladı. Tábiyat – bul

sheksiz ilham deregi bolıp, hár bir kún, hár bir máwsim ózgeshe rehler, jaqtılıq hám forma ózgerislerin usınadı.

Tábiyat penen tikkeley islesiw miy funksiyalarına unamlı tásir etedi. Izertlewler tábiyiy ortalıqta dóretiwshilik penen shuǵıllanıwdıń stress dárejesin pasaytıwı, diqqattı rawajlandıra alıw qábletin kúsheytiriwi hám kognitiv qábiiletlerdi rawajlandırıwı múmkinligin kórsetedi [6]. Psixologiyalıq izertlewlerge qaraǵanda, tábiyiy ortalıqta islew subyektivlikti asıradı hám "aǵıs" jaǵdayına ótiwge járdem beredi, bul bolsa dóretiwshilik processin kúsheytedi. Akvarel súwretshiligi, ásirese, observacion kónlikpelerdi, yaǵnıy, detalǵa itibar beriw hám olardı súwretke kóshire alıw qábletin bekkemleydi. Bul bolsa dóretiwshilik oy-órisi hám problemalardı sheshiw kónlikpeleri ushın áhmiyetli bolǵan vizual analizdi rawajlantıradı. Gúzetiw hám detallardı ajratıp alıw qábleti súwretshiniń tábiyiy kórinisti tek ǵana tikkeley kóship almastan, bálkim onıń óz jeke interpretaciyasın jaratıwına imkaniyat beredi.

Akvarel texnikası dóretiwshilikti rawajlandırıw ushın bir neshe ózgeshe imkaniyatlardı usınadı: Ekspressivlik hám spontanlıq: Akvarel tez qurıǵanı sebepli studentlerdiń súwret salıw processinde tez hám spontan sheshimler qabıl etiwın talap etedi. Bul olardıń intuiciyasın hám óz-ózinen dóretiwshilik qábletin rawajlandırıwǵa járdem beredi. Tez hám jigerli háreketler menen jumıs islew studentlerdiń qorqınıshın azaytııp, dóretiwshilik processin kóbirek erkin etedi. Olar qáteni dúzetiwden góre, jańa usıllardı izlewge hám eksperimentler ótkeriwge háreket ete baslaydı. Belgili angliyalıq súwretshi Uilyam Turner óziniń akvarel dóretpelerinde juwıq effektler hám spontanlıq arqalı tábiyat qubılıslarınıń dinamikasın jetkerip bergen. Onıń usılı studentlerge qáteni qayta islewden qorqpastan, boyaw menen erkin islewge úyretiwde úlgi bola aladı. Bul erkinlik studentlerge óz ishki sezimlerin hám tábiyatqa bolǵan reakciyaların tikkeley kórsetiwge imkaniyat beredi, bul bolsa olardıń jumısların kóbirek jeke hám jigerli etedi.

Rehlerdiń názikligi hám tınıqlıǵı: akvarel boyawları óziniń tınıqlıǵı hám rehlerdiń bir-birine názik ótiwi menen belgili. Bul studentlerge rehlerdi aralastırıw hám jaqtılıq effektlerin jaratıwda eksperimentler ótkeriwge múmkinshilik beredi, bul bolsa olardıń reh sezgisiniń rawajlanıwına unamlı tásir etedi [5]. Rehlerdiń qatlam-qatlam qoyılıwı arqalı tereńlik hám hawa effektlerin jaratıw imkaniyatı studentlerge tábiyattıń tınıq hám ózgeriwsheń kórinislerin durıs sáwlelendiriwde járdem beredi. Bul sonday-aq, olardıń reh teoriiyası boyınsha bilimlerin bekkemleydi hám rehlerdiń psixologiyalıq tásirin túsiniwge kómeklesedi. Amerikalıq súwretshi hám pedagog J.S. Sargent óziniń akvarel tábiyat kórinislerinde jaqtılıq hám sayanı názik jetkeriw ushın rehlerdiń tınıqlıǵın sheberlik penen qollanǵan. Onıń jumısları studentlerge rehlerdiń kórkem sheshimlerdi qalıplestiriwdegi rolin túsindiriwde úlgi bola aladı. Rehlerdiń tınıqlıǵı, hám boyawdıń suw menen birikpewi, akvarel dóretpelerine ózgeshe bir "jarqınlıq" hám "ótkirler" beredi, bul óz gezeginde studentlerdi óz jumısların jaqsılawǵa baǵdarlaydı.

Tábiyat penen baylanıs: tábiyat qoynında súwret salıw studentlerge tábiyatqa degen tereń muhabbat hám gúzetiw qábletin síndiriwge járdem beredi. Olar tábiyat kórinisleriniń hár bir bólegin, ósimlikler, jaylar, hawa rayınıń ózgerislerin diqqat penen úyrenedi hám bul olardıń dóretiwshilik ilhamın asıradı [4]. Tábiyat ortalıǵı studentlerge stressden shıǵıwǵa, pikirdi bir jerge jıynawǵa hám óz-ózinen ilham alıwǵa járdem beredi. Buǵan qosımsha, olar ózleriniń dóretiwshilik processinde qorshaǵan ortalıqtıń dawısların, iyislerin hám sezimlerin qabıl etip, dóretpelerine realistik hám emociyalıq tereńlik beredi. Kórkem tálimdegi professorlar hám

ustazlar, misali, Ken Gosse ham Jean Haines siyaqli akvarel sheberleri, tabiyatqa shigip suvret saliwdi studentlerdin doretivshilik pikirleniwin qozgaytuvinin ham olardi vizual sezimin kushyettuvinin eskertedi. Tabiyatqa shigip suvret saliw studentlerge klassik korkem principlerdi ozlestiriwge, kompoziciya, perspektiva, jaqtılıq ham saya menen islew konlikpelerin bekkemlewge jardem beredi.

Metodologiya.

Bul izertlew studentlerdin akvarel texnikasında tabiyat qoynında suvret saliw arqalı doretivshilik konlikpelerin rawajlandırıwga bagıshlangan aralas metodologiyadan paydalanadı. Metodologiya studentlerdin talim procesindeki guzetiwler, shınığıwlar ham interaktiv sabaqlardı oz ishine aladı.

Oqıw basqıshları.

1. Kirisiw sabaqları: akvareldin tiykarğı principleri, boyawlar, qural-jaraqlar ham tiykarğı texnikalar boyınsha daslepki mağılwmatlar beriledi.

2. Guzetiw ham eskizler: studentler tabiyat korinislerin tereñnen guzetiwge, kompoziciya ham perspektivanı tusiniw ushin eskizler sıziwga shaqırıladı. Bul basqısh studentlerdin doretivshilik processin baslaw ushin zárurli tiykar boladı.

3. Tabiyat qoynında suvret saliw: studentler tabiiy ortalıqqa shıgarıladı ham olarğa turli tabiyat korinislerin suvretlew wazıypası beriledi. Olarğa tiykarğı elementlerge itibar beriw, renlerdi ham jaqtılıq effektlerin durıs sawlelendiriw boyınsha kórsetpeler beriledi.

4. Talıqlaw ham bahalaw: harbir suvret salıngannan son, studentlerdin jumısları talıqlanadı ham bahalanadı. Bul basqısh studentlerge oz qatelerin tusiniw ham rawajlanıw bagıtların anıqlawga jardem beredi.

5. Oz betinshe doretivshilik: studentlerge oz betinshe joybarlardı amelge asırıw ushin erkinlik beriledi, bul bolsa olardi doretivshilik erkinligin ham ozgeshe korkem jantasıwın rawajlandırıwga komeklesedi.

Qollanılğan pedagogikalıq usıllar.

Aktiv uyreniw: studentlerdin processke aktiv qatnasıwın tamiyinlew.

Korkem guzetiw: tabiyat obiektlerin tolıq tusiniw ushin koriw qabiletlerin rawajlandırıw.

Soday-aq, analiz: suvretke alğanlardı analiz etiw ham sintezlew.

Korkem analiz: akvarel suvretlerin analiz etiw arqalı doretivshilik sheshimlerin tabıw.

Natıyjeler ham talqılaw.

Bul metodologianın qollanıwı studentlerdin doretivshilik konlikpelerinde sezilerli ozgerislerge alıp keldi. Studentlerdin jumısları kobirek individual ham ozgeshe bolıp, renlerdi qollanıwdağı korkem erkinlik ham kompoziciyalıq sheshimlerde innovaciyalıq jantasıw bayqaldı.

Korkem sezimlerdin rawajlanıwı: studentler tabiyat korinislerindeki renlerdin nazik otiwlerin ham jaqtılıq effektlerin anıqlawda ulken jetiskenliklerge eristi.

Texnikalıq sheberlikтин artıwı: akvarel texnikasınıñ qıymshılıgına qaramay, studentler turli usıllardı ozlestirip, oz doretplerinde natıyjeli qollanıwdı uyrendi.

Gúzetiw hám analiz qábiletiniń jaqsılandırıwı: tábiyat qoynında súwret salıw studentlerdiń óz-ózinen gúzetiw qábiletlerin rawajlandırıwǵa járdem berdi, bul olarǵa súwretlerdiń kompoziciyasın hám mazmunın tereńirek túsiniwge múmkinshilik berdi.

Individual usıldıń qalıplesiwi: hárbir student óziniń ózgeshe kórkem usılın islep shıqtı, bul bolsa dóretiwshilik processiniń tiykarǵı maqseti esaplanadı.

Juwmaq

Bul izertlew akvarel texnikasında tábiyat qoynında súwret salıwdıń studentlerdiń dóretiwshilik kónlikpelerin rawajlandırıwdaǵı ayrıqsha hám nátiyjeli jantasıw ekenligin kórsetti. Bul process studentlerge kórkem sezimlerdi jetilistiriw, texnikalıq sheberlikti asırıw, gúzetiw qábiletin kúsheytiw hám eń tiykarǵısı, óz individual kórkem usılın qalıplestiriwge járdem beredi. Usınılǵan metodologiya hám pedagogikalıq usıllar studentlerdiń dóretiwshilik potencialın tolıq ashıwǵa qaratılǵan bolıp, olarǵa súwretshiliktiń quwanışlı hám ilhamlandırǵan táreplerin seziwge múmkinshilik beredi. Akvarel súwretshiligi arqalı tábiyat penen óz-ara islesiw studentlerdiń kórkem bilimlerin tereńlestirip qana qoymastan, bálkim olardıń ekologiyalıq sanasın hám qorshaǵan ortalıqqa degen súyispendiligin de artırıp, jeke rawajlanıwına unamlı tásir etedi. Keleshekte bul izertlew kórkem tálimde akvarel texnikasınıń ornın jáne de kúsheytiwge hám studentlerdiń dóretiwshilik rawajlanıwına jańa túrtki beriwge xızmet etedi.

REFERENCES

1. Smith, J. (2018). *The Art of Watercolor: A Comprehensive Guide to Techniques and Inspiration*. New York: Creative Arts Publishing.
2. Jones, A. & Brown, L. (2020). "Developing Observational Skills in Art Education Through Plein Air Painting." *Journal of Art and Education*, 45(3), 112-125.
3. Davis, C. (2019). *Creative Development in Art Students: A Pedagogical Approach*. London: Academic Press.
4. Lee, H. (2021). "The Impact of Nature-Based Art Practices on Student Creativity and Well-being." *International Journal of Artistic Research*, 12(1), 50-65.
5. Хожамуратов К. Б. МАҲОБАТЛИ РАҲТАСВИР АСАРЛАРИНИНГ МАЪНАВИЙАҲАМИЯТИ //Ученый XXI века. – 2022. – №. 2 (83). – С. 31-33.
6. Bazarbaevich K. K. THE SPIRITUALITY OF MAHOBATLI PAINTING WORKS IMPORTANCE //Archive of Conferences. – 2021. – С. 224-227.
7. Xojamuratov Q. B. ISSUES OF THE DEVELOPMENT OF FINE ARTS IN SCHOOLS //Modern Science and Research. – 2024. – Т. 3. – №. 2. – С. 333-336.
8. Bazarbaevich X. K. TASVIRIY SAN ‘AT DARSLARIDA TALABALARNI MUSTAQIL TA ‘LIM OLISH FAOLIYATIGA YO ‘NALTIRISH METODLARI //BOSHQARUV VA ETIKA QOIDALARI ONLAYN ILMIIY JURNALI. – 2023. – Т. 3. – №. 2. – С. 526-529.
9. Xojamuratov K. B. THE FOUNDATIONS AND FORMATION OF PAINTING IN THE FINE ARTS OF KARAKALPAKSTAN IN THE 1970S AND 1980S //Modern Science and Research. – 2024. – Т. 3. – №. 2. – С. 341-345.